

Токарєва Катерина Олегівна

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-7891-226X*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БЮДЖЕТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У представленій науковій роботі розглянуто деякі аспекти впровадження цифрових технологій у сферу бюджетної діяльності. Підкреслено, що застосовуючи технології доцільно говорити про більш широкий підхід до характеристики принципу публічності та прозорості у бюджетній сфері, а також про вирішення питання щодо ефективності використання бюджетних коштів. Зокрема, йдеться про превенцію корупційних ризиків шляхом цифровізації та відкритості бюджетних рішень.

Ключові слова: цифрові технології, бюджетна діяльність, правове регулювання.

Tokarieva Kateryna

*PhD, Senior researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine, Associate Professor of Law Enforcement and Police of Kharkiv National University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0001-7891-226X*

DIGITAL TECHNOLOGIES IN BUDGET ACTIVITIES

The presented scientific paper considers some aspects of the introduction of digital technologies in the field of budgetary activity. It is emphasized that using technology it is advisable to talk about a broader approach to the characterization of the principle of publicity and transparency in the budget sphere, as well as about solving the issue of the efficiency of using budget funds. In particular, it is about preventing corruption risks through digitalization and openness of budget decisions.

Keywords: digital technologies, budget activities, legal regulation.

Впровадження цифрових технологій в різноманітні суспільні відносини вже досить тривалий час виступає однією із найбільш популярних світових тенденцій. У цьому контексті доцільно звернути увагу на те, що у 2014 році в рамках Комітету ОЕСР з державного управління була розроблена і прийнята Рекомендація Ради ОЕСР щодо стратегій цифрового уряду (Recommendation of the Council on Digital Government Strategies). Цей документ спрямований на підтримку реалізації стратегій електронного уряду для зближення уряду з громадянами та діловим співтовариством з урахуванням потенціалу інформаційних комунікаційних технологій, як в частині підвищення ефективності державного управління, так і з точки зору підвищення рівня транспарентності реалізованої політики; можливостей залучення та участі в її реалізації громадян, підвищенні довіри з боку населення [1]. Отже, нові можливості, які виникають у зв'язку з використанням цифрових технологій слід розглядати як потенціал для більш тісної співпраці влади і населення в рамках державного управління.

Позначимо, що процеси цифровізації не минули й Україну. Так, ще у 2018 році було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [6], відповідно до якої основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Більш широко наведений підхід відображено у Стратегії «Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою» [7]. На наше переконання, цифровізація різноманітних суспільних відносин потребує їх адекватного правового регулювання. Це повною мірою стосується і фінансових правовідносин. Показово, що переважно процеси цифровізації торкнулися сфери оподаткування, зокрема, через створення низки електронних сервісів, за допомогою яких взаємодія між уповноваженими учасниками податкових правовідносин та зобов'язаними стає більш мобільною, зручною та оптимізованою.

Говорячи про сферу бюджетно-правового регулювання, відзначимо, що український законодавець не поспішає впроваджувати в

неї цифрові технології. Такий підхід, з одного боку, є зрозумілим, оскільки бюджетне право торкається великої кількості відносин, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу. У випадку цифровізації бюджетно-правових відносин справедливо виникають застереження, пов'язані з безпекою даних та коштів, акумульованих на казначейських рахунках. У той же час, з іншого боку, на нашу думку, доцільно в умовах цифровізації економіки запровадити певні нововведення й у бюджетні відносини (наприклад, щодо контролю та звітності як стадій бюджетного процесу), що в цілому буде сприяти реалізації принципів, закріплених у Бюджетному кодексі України.

У деяких країнах відбувається впровадження такого проекту, як «Електронний бюджет», що безпосередньо пов'язаний з бюджетним плануванням, веденням і контролем за державними коштами. У цьому контексті Х. В. Пешкова зазначає, що електронний бюджет дає можливість застосування електронного юридично значущого документообігу, допомагає експертам у сфері бюджету порівнювати ефективність господарської діяльності державних і муніципальних установ, цифровізує бюджетну інформацію для аудиторів і громадян, сприяючи прозорості бюджету. Позначені моменти дозволяють оцінити бюджет з позицій отримання інформації про процеси фінансового забезпечення не тільки господарської діяльності держави, а й прав і свобод людини і громадянина. Цифрова інформація про бюджет значно полегшує роботу і фінансових органів, і задовольняє інтереси громадян і організацій в отриманні фінансової інформації, допомагає поступово вибудовувати цифрову економіку держави. Таким чином, електронний бюджет в сучасних умовах виступає найважливішою складовою цифрової економіки держави, як форма штучного інтелекту в сфері фінансів відіграє роль організаційного, інформаційного та контрольного забезпечення бюджетного методу ведення державного господарства [5, с.

175]. Доцільно в якості пілотного проекту таку ініціативу впровадити й в Україні.

Дещо інше бачення розвитку бюджетних відносин в умовах розвитку цифрової економіки пропонує Н. О. Єфімова. Так, вчена, аналізуючи досвід Португалії, вказує, що введення партиципаторного бюджету також виступає проявом цифровізації у бюджетних відносинах [5, с. 104]. Зазначимо, що бюджет участі (громадський бюджет, партисипаторний бюджет) вже досить тривалий час функціонує в багатьох європейських країнах. В Україні запровадження громадського бюджету розпочалося з 2015 року. При цьому бюджет участі становить собою своєрідну форму взаємодії мешканців відповідної адміністративно-територіальної одиниці та виконавчих органів відповідних місцевих рад щодо реалізації за рахунок коштів бюджету міста проектів, які розробляються, подаються та обираються його мешканцями, на власний розсуд [3, с. 81]. Детально аналізувати реалізацію бюджету участі ми не будемо в межах цієї публікації. Водночас позначимо, що в Україні було створено сайт, на якому відображено всі проекти в межах кожного регіону, які відібрано на голосування. За підсумками такого голосування проекти-переможці фінансуються за рахунок коштів з відповідного місцевого бюджету [2]. З огляду на наведене констатуємо, що в сучасних умовах говорячи про бюджет участі, з певною обережністю можна акцентувати увагу на тому, що його впровадження та реалізація у відповідних державах є прикладом впровадження цифрових технологій у сферу бюджетно-правового регулювання. Такий висновок ми робимо, виходячи з того, що згідно з чинним бюджетним законодавством України бюджет участі не є окремою стадією бюджетного процесу його регулювання здійснено підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема, відповідними Рішеннями місцевих рад.

На підставі викладеного зазначимо, що в сучасних умовах впровадження цифрових технологій у сферу бюджетної діяльності України знаходиться на початковому етапі. Як вбачається, за допомогою цифрових технологій оптимізується прийняття рішень, зокрема, скорочується час між прийняттям рішення і соціальним ефектом від нього [4]. Крім того, застосовуючи технології доцільно говорити про

більш широкий підхід до характеристики принципу публічності та прозорості у бюджетній сфері, а також про вирішення питання щодо ефективності використання бюджетних коштів. Зокрема, йдеться про превенцію корупційних ризиків шляхом цифровізації та відкритості бюджетних рішень. Для того, аби за допомогою процесів цифровізації отримати якісний ефект регулювання бюджетних відносин, слід сформувавши цілісний комплекс заходів (правових, організаційних та технічних).

ЛІТЕРАТУРА

1 Recommendation of the Council on Digital Government Strategies. URL: <http://www.oecd.org/gov/digital-government/Recommendation-digital-government-strategies.pdf>.

2. Бюджет участі. URL: <https://bu.mvk.if.ua/about>.

3. Дмитрик О. О., Токарева К. О., Смичок Є. М. Реформування бюджетного процесу на місцевому рівні в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2017. № 2 (9). С. 81. URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Dmytryk_Tokarieva_Smychok9.pdf.

4, Ермакова Е. А., Гуреева О. В. Особенности внедрения цифровых технологий в бюджетные отношения. *Основные тенденции и перспективы развития экономики в координатах цифровой эры*: сб. ст. по материалам междунар. науч.-практ. конф. Хабаровский государственный университет экономики и права. 2018. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37205733>.

5. Модернизация правового регулирования бюджетных отношений в условиях цифровизации экономики: сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции в рамках V Саратовских финансово-правовых чтений научной школы имени Н. И. Химичевой (Саратов, 23 июня 2020 г.) : в II ч. / под общ. ред. Е. В. Покачаловой, С. В. Рыбаковой. Саратов, 2020. 305 с.

6. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>.

7. Стратегія «Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою». URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyuu-cifrovoyyu-ekonomikoyu.html#6-2-2>.

REFERENCES

1. Recommendation of the Council on Digital Government Strategies. URL: <http://www.oecd.org/gov/digital-government/Recommendation-digital-government-strategies.pdf> [in English].
2. Biudzheth uchasti. URL: <https://bu.mvk.if.ua/about> [in Ukrainian].
3. Dmytryk O. O., Tokarieva K. O., Smychok Ye. M. (2017). Reformuvannia biudzhethnoho protsesu na mistsevomu rivni v Ukraini. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and innovation society*, 2 (9). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Dmytryk_Tokarieva_Smychok9.pdf C. 81 [in Ukrainian].
4. Ermakova E. A., Gureyeva O. V. (2018). Osobennosti vnedreniya tsifrovyykh tekhnologiy v byudzhethnyye otnosheniya. *Osnovnyye tendentsii i perspektivy razvitiya ekonomiki v koordinatakh tsifrovoy ery: sb. st. po materialam mezhdunar. nauch.-prakt. konf. – Main trends and prospects of economic development in the coordinates of the digital era: a collection of articles based on the materials of the international scientific and practical conference*. Khabarovskiy gosudarstvennyy universitet ekonomiki i prava. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37205733> [in Russian].
5. Modernizatsiya pravovogo regulirovaniya byudzhethnykh otnosheniy v usloviyakh tsifrovizatsii ekonomiki: sbornik nauchnykh trudov po materialam Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii v ramkakh V Saratovskikh finansovo-pravovykh chteniy nauchnoy shkoly imeni N. I. Khimichevoy (Saratov, 23 iyunya 2020 g.). (2020). (Eds.) E.V. Pokachalova, S.V. Rybakova. Saratov [in Russian].
6. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 sichnia 2018 r. № 67-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. Stratehiia «Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovou ekonomikoju». URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#6-2-2> [in Ukrainian].